

בס"ד. משיחת אחרון של פסח* ה'הנש"א.

- בענין "אימתי הן תמימות" -

אחת .. הפסיד ממצות ספירת העומר לגמרי כשחיסר ממנו יום אחד¹⁰, שנאמר תמימות תהיינה".

כלומר: הפירוש ד" (שבע) שבתות תמימות (תהיינה) "אינו "שבועות (שבעת ימי השבוע) המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת"¹¹ - שהרי התחלת הספירה ("ממחרת השבת") אינה "ממחרת שבת בראשית" (באחד בשבת), אלא "ממחרת היו"ט"¹², גם כשחל באמצע השבוע - אלא הפירוש הוא שבע שבועות (שבוע להתחלת הספירה) שלימות, מ"ט ימים, לילה ויום.

ב. ופירוש נוסף בדברי חז"ל - ש"שבתות תמימות" הם שבועות שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת, כימי בראשית:

"תני רבי חייא כתיב שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי הן תמימות, בזמן שאין ישוע ושכני ביניהם"¹³.

א. "מצות עשה מן התורה שיספור כל אחד מישראל שבעה שבועות ימים מיום הבאת קרבן העומר, שנאמר¹ וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה, ואומר² שבעה שבועות תספור לך וגו', ודרשו חכמים³ יכול בב"ד כמו ביובל .. ת"ל וספרתם לכם, כדי לספרה לכל אחד ואחד"⁴. ו"צריך למנות הימים וגם השבועות, שנאמר⁵ תספרו חמישים יום, כלומר עד חמישים, ואומר שבעה שבועות תספור לך .. יספור שניהם .. ואם לא עשה כן לא יצא י"ח מן התורה"⁶.

וממש"נ "תמימות תהיינה" - למדים (א) שהספירה היא בלילה, לפי ש"א"א⁷ להתחיל הספירה ביום הבאתו ממש, שנאמר תמימות תהיינה, ואין אתה מוצא תמימות אלא כשמתחיל לספור בערב .. וה"ה ספירת שאר הימים שאינה אלא בלילה⁸, שמן הסתם ספירת כל הימים הם שוין", (ב) ש"א"א⁹ שכח לספור בלילה

(* בתור השתתפות ב"כניוס תורה" שמתקיים באסדרה).

- (1) אמור כג, טו.
- (2) פ' ראה טז, טז.
- (3) ספרי עה"פ ראה שם. הובא בפ"ה או"ה ר"ס תפט. וראה מנחות סה, ב ובתוד"ה וספרתם שם.
- (4) שו"ע אדה"ז או"ה ר"ס תפט.
- (5) אמור שם, טז.
- (6) שו"ע אדה"ז שם ס"ה.
- (7) שם ס"ג.
- (8) "אבל אם שכח לספור בלילה ונוכר ביום יספור בלא ברכה, לפי ש"א"א שאם לא נקצר העומר בלילה קוצרין אותו ביום .. לפיכך יספור בלא ברכה שספק ברכות להקל" (שם).
- (9) שם סכ"ג.

(10) ולהדעות "שהספירה אינה אלא בלילה, שאף אם שכח לספור בלילה א"צ לספור ביום .. אף אם ספר ביום אין ספירה זו שוה כלום להשלים מספר המ"ט יום" (שם סכ"ד).

(11) לשון רש"י מנחות סה, רע"ב.

(12) מנחות שם. תו"כ ופרש"י עה"פ. מגילת תענית פ"א. ו"שם: "יכול (או אינו אלא) ממחרת שבת בראשית וכו'" - כמה דעות בהילפותא ש"ממחרת השבת" פירושו "ממחרת היו"ט" (וראה לקמן ס"ב). - ולהעיר, שהרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ז הי"א) שולל דעת "אלו הטועים .. (ש)ממחרת השבת הוא שבת בראשית" (לא ע"י הראיות שהובאו בגמרא, אלא ע"י רא"י שלו) ממש"נ "יאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלו", "תלה הכתוב היתר אכילתם להדש .. במחרת הפסח כר" (ראה כס"מ ולח"מ שם. הר המורי שם). ואכ"מ.

(13) פסיקתא דר"כ פ"י ה. פסיקתא רבתי פ"ח.

ויש להוסיף, שפירוש זה הוא גם ע"פ דרשת ריב"ז בהסוגיא¹⁶ ע"ד אופני הלימוד ש"ממחרת השבת" פירושו "ממחרת היו"ט" – "כתוב אחד אומר תספרו חמשים יום (משמע ימים ולא שבועות), וכתוב אחד אומר שבע שבתות תמימות תהיינה (שבועות)¹⁷, ושבועות לא קרי אלא אותן המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת), הא כיצד, כאן ביום טוב שחל להיות בשבת (מתוקם שבע שבתות תמימות תהיינה, שבע שבתות תמימות כסדרן), כאן ביו"ט שחל להיות באמצע שבת (חמשים יום ולא שבועות שלימות, דלא בעינן שבע שבתות תמימות מאחד בשבת ועד שבת, אלא בחמשים בעלמא באיזה יום שישלימו)¹⁸ – ש"שבע שבתות תמימות תהיינה" מתקיים כשפסח חל בשבת, שאז השבועות הם תמימות כסדרן (מא' בשבת עד שבת).

נמסתר לומר, שדרשת ריב"ז ("כאן ביו"ט שחל להיות בשבת", "מתוקם שבע שבתות תמימות תהיינה") אינה דיחוי בעלמא שנאמר להבייתוסי, כהדברים שאמר לו תחילה באופן של "דיחוי בעלמא"¹⁹ – שהרי לאחר שהבייתוסי לא קיבל ה"דיחוי בעלמא", באמרו "רבי בכך אתה פוטרני", השיב

ומבואר במפרשים¹⁴: "בזמן שבא בשבת ר"ח ניסן ויצא פסח בשבת ויתחילו לספור במוצאי שבת, ואז יהיו השבתות תמימות, כי שבועות יהי' באחד בשבת, ויהי' מאחד בשבת ט"ז בניסן שהחלו לספור עד אחד בשבת של חג השבועות ז' שבועות תמימות" (שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת, כימי בראשית).

ומ"ש "בזמן שאין ישוע ושכני ביניהם" – "לסימן נקט .. כי ישוע תשיעי למשמרות, ושכני עשירי למשמרות, וכ"ד משמרות מתחדשות בשבתות, וראש המשמרות הוא יהויריב ומתחיל שבת באחד בניסן, ובשבת שני שלפני פסח ידעי', ובשבת של פסח כל המשמרות שוות כל ימות הפסח, ולשבת מוצאי פסח יכנס חרים ואחריו כו' שבת שהוא ערב עצרת יכנס ישוע, ולא יעבוד עד לאחר עצרת, כי ביום העצרת כל המשמרות שוות, הנה אין עבודת ישוע ושכני בין פסח לעצרת, אבל אם יארע ניסן ופסח בג' בשבת או בה', יכנסו ישוע ושכני בין פסח לעצרת לעבודה, וגם לא יהיו תמימות, כי יש למנות מג' ועד ג' ומה' עד ה' .. ואפילו אם יהי' פסח באחד בשבת .. יכנס ויעבוד שכני קודם עצרת כו"¹⁵.

קה"ר פ"א, ג. יל"ש אמור שם (רמז תרמג). – וראה ס' העיטור סוף הל' מצה ומרור: "אימתי הן תמימות בזמן שאתה מונה מבערב, ובהגדה אימתי הן תמימות בזמן שאין ישוע ושכני ביניהם".
 (14) רבינו ספ"ר. רבינו פסחים סתק"ו.
 עיטור שם. רוקח סרצ"ה (הובא במ"כ לקה"ר שם).
 (15) ובמאירי סוף פסחים מפרש זה באופן אחר (שייך להפירוש "תמימות" בנוגע להנמן מבערב) – "יש אמרים שכל שספר ביום קודם שעת מוסף תמימות הן, ממה שאמרו .. אימתי הן תמימות בזמן שאין ישוע ושכני ביניהם, ר"ל בתוך ימי הספירה, והם משמרה תשיעית ועשירית, זהו כשמונה מבערב או בשחרית, הא כל שנתאחר עד הערב פעמים שישוע ושכני ביניהם, כגון שחל ניסן בשבת ושמשו שתי משמרות עד הפסח, ועוד שבעה לשבעה

שבועות, ונמצא ישוע לשבת שלפני עצרת שהוא יום אחד בשבת, וכל שספר לילה או בשחרית לא נכנסה עדיין משמרת שכני שהרי לא היתה באה עד לאחר התמיד, אבל אם עכב כל כך הרי משמרת שכני באה בתוך הספירה".

(16) מנחות סה, סע"א ואילך (וראה מגילת תענית שם).

(17) כ"ה ל' רש"י שם: "וכתוב אחד אומר שבועות" (אף שבכתוב נאמר "שבתות") – כי פירוש "שבתות" בכתוב זה הוא "שבועות" (ת"א. הובא בפרש"י שם, טז), כמפורש בקרא "שבעה שבועות תספר לך".

(18) מנחות סה ובפרש"י ורבינו גרשום.
 (19) פרש"י שם.

שבהמשך הסוגיא, ובטעם הדבר²³ יש לומר, שע"פ דרשה זו מובן הטעם שהתורה כתבה "ממחרת השבת", ולא "ממחרת היו"ט" (אף שיש נתינת מקום לטעות הבייתוסים בספירת העומר היא ממחרת השבת דוקא) – כי, כשהתחלת הספירה היא "ממחרת השבת" כפשוטו (כשפסח חל בשבת) אזי מתקיים הכתוב "שבע שבתות תמימות תהינה", תמימות כסדרן, כימי בראשית, מאחד בשבת עד שבת; אלא שמהכתוב "תספרו חמישים יום" למדים "דלא בעינן שבע שבתות תמימות מאחד בשבת ועד שבת, אלא בחמישים בעלמא, באיזה יום שישלימו"²⁴.

ג. ופירוש נוסף בדברי חז"ל – ש"תמימות" קאי על זמן שביהמ"ק קיים:

"תני²⁵ רבי חייא שבע שבתות תמימות תהינה, אימתי הן תמימות, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום"²⁶.

23 נוסף על הטעם הפשוט שכל הדרשות שבהסוגיא שוללות דעת הבייתוסים שאומרים שאין קצירת העומר במוצאי יו"ט, וריב"ז הוא זה ש"ניטפל להם... ואמר להם שוטים מניין לכם כו", ובהמשך לדרשת ריב"ז שקצירת העומר היא גם במוצאי יו"ט, באות שאר הדרשות, "רבי אליעזר אומר אינו צריך וכו'".

24 ראה לקו"ש חי"ט ע' 4 הערה 26, שהטעם שריב"ז ענה להבייתוסי דרשה זו דוקא, ולא שאר הדרשות שבהסוגיא (ובפרט ש"כולהו (גם דריב"ז) אית להו פירכא בר מתרת" (מנחות סו, א)) – כי רק מדרשה זו מוכח שצ"ל קביעות ד"יו"ט שחל להיות באמצע השבוע" (דלא כטענת הבייתוסי שיתקנו שתהי' הקביעות דפסח בשבת עיי"ש). וי"ל עדי"כ בנוגע להדרשה דריב"ז עצמו (לא רק בתור מענה להבייתוסי) – שרק ע"פ דרשה זו מתורץ הטעם שהתורה כתבה "ממחרת השבת", ככפנינ.

25 ויק"ר פכ"ח, ג – הובא בילקוט המכירי לתהלים מזמור סח (ומסיים "וכן במדרש קהלת"). וראה לקמן הערה 27.

26 בויק"ר הוצאת מרגליות שם, שברוב כת"י במקום "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" איתא "בזמן שאין יעוה ושכני" באות בה"ן, אבל, בכמה

לו ריב"ז "לא תהא תורה שלימה שלנו (לדחות אדם בקנה ובקש²⁰) כשיחה בטלה שלכם" (דלנו יש ראי' ולכם אין ראי'), ואמר לו הראי' מהתורה "כתוב אחד אומר וכו'", כלומר, לימוד ע"פ אמיתתה של תורה²¹].

ולהעיר, שהדרשה דריב"ז היא הראשונה וקודמת²² לשאר הדרשות

20 ועד"ז כפי' הרשב"ם ב"ב קטז, רע"א: "לא תהא תורה שלימה שלנו כו', איני צריך לדחותך בקש".

ושם: "ונמיה מעיקרא לא הי' חפץ לגלות לו טעמו של דבר דאסור לגלות להם טעמי תורה", ואילו בגדר"ד "דיחוי בעלמא קאמר לי' משום דהוא הי' אומר דברי הבל" (פרש"י מנחות שם) – שגם לולי הטעם ש"אסור לגלות להם טעמי תורה" הי' דוחהו כיון שהי' אומר דברי הבל נדלא ככב"ב שלא הי' אומר "דברי הבל", אלא "קל וחומר שאתם דנין מעצמכם שיש עליו תשובה" (רשב"ם שם), ואעפ"כ, כיון שלא קיבל הדחי', הוצרך להשיב לו התשובה האמיתית ע"פ תורה (ראה שבת ל, ב).

21 בלקו"ש חי"ב (ע' 96 הערה 6) מבוואר שאפשר לומר שגם ילפותא זו אינה אלא מענה להבייתוסי לדחותו בקש, ולי' לא ס"ל הכי. ועפ"ז יתורץ (א) פשיטות ריב"ז "מנין לכם", (ב) הרי גם לריב"ז הפי' ד"ממחרת השבת" הוא (כפשוטו) כשפסח חל בשבת, (ג) בתו"כ לא הובאו דברי ריב"ז. – אבל, גם ע"פ המבוואר כאן נכפי שמסתבר מפשטות הסוגיא שרק בתחילה דחהו בקש, ואח"כ (כשאמר הבייתוסי "רבי בכך אתה פוטרינ") אמר לו הטעם האמיתי'ן יש לתרץ בהני"ל: (א) בנוגע לפשיטות ריב"ז "מנין לכם" – הרי כמה תנאים פליגי באופן הלימוד שהפירוש הוא "ממחרת היו"ט", ושלילת הסברה "או אינו אלא ממחרת שבת בראשית", (ב) ריב"ז ס"ל שכיון שהתורה כתבה "ממחרת השבת" ולא "ממחרת היו"ט", עכצ"ל, שיש ענין מיוחד מ"ממחרת השבת" כפשוטו, ביו"ט שחל להיות בשבת, אלא, שמצות ספה"ע היא גם ביו"ט שחל להיות באמצע השבוע, (ג) והטעם שדרשה זו לא הובאה בתו"כ – ראה לקמן הערה 33.

22 כידוע שגם סדר בתורה הוא בתכלית הדיוק (ראה של"ה חלק תושבע"פ כלל לשונות, תב, ב).

(* ולהערה מהנהגות הב"ח לתוס' ב"ב (קטו, ב – ד"ה מלמד), שלפי ר"ג נת בתחילה לא דחהו בקש כו' (בסיפור טעם דב"ב שם).

בעצרת²⁹ (כמ"ש "וספרתם לכם גו' מיום הביאכם את עומר התנופה גו' עד ממחרת השבת השביעית והקרבתם גו' לחם תנופה שתים גו'"), לכן, קיומה בשלימותה ("אימתי הן תמימות") אינו אלא בזמן שביהמ"ק קיים, משא"כ בזמן שאין ביהמ"ק קיים, ואין הקרבת העומר ושתי הלחם, לא מקיימים מצות ספה"ע בשלימותה, ויתירה מזה, לכו"כ דעות קיומה בזמן הזה אינו אלא תקנת חכמים, "זכר למקדש"³⁰.

ד. והנה, כיון שג' הפירושים [תמימות במנינם (מנין שלם של ימים, לילה ויום), תמימות כימי בראשית (שבועות שמתחילות מאחד בשבת ומסיימות בשבת), ותמימות שע"י הקרבת העומר ושתי הלחם בזמן שביהמ"ק הי' קיים] הם באותה תיבה – "תמימות" – מסתבר לומר שיש קשר ושייכות ביניהם³¹.

ויש לומר, שהם ג' דרגות ב"תמימות" זו למעלה מזו:
פירוש הא', תמימות במנינם – "תמימות" לעיכובא, שצריכה להיות וישנה בכל שנה.

פירוש הב', תמימות כימי בראשית – שלימות יתירה³² ב"תמימות"

ומסתבר לומר, שב' הפירושים של רבי חייא ("בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם", ו"בזמן שישראל עושין רצונו של מקום") שייכים ול"ז²⁷.

ויש לבאר זה ע"פ גירסת "הראשונים שהגיהו (בלשון המדרש "תני רבי חייא .. אימתי הן תמימות, בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם") בזמן שיש ישועה דשכינה ביניהן, כלומר, בזמן שביהמ"ק קיים מקריבין העומר בפסח ושתי הלחם בעצרת"²⁸, וזהו גם הפירוש ד"תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום", שאז ביהמ"ק קיים, ומקריבין העומר ושתי הלחם.

כלומר: כיון שמצות ספה"ע תלויה בהקרבת העומר בפסח ושתי הלחם

כתי' ובהרפוסים שלפנינו הגייסא היא "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום"^{*}. ולהעיר, שהצמח-צדק (אה"ת אמור ע' קסז) מביא (ומבאר ומקשר) ב' המדרשים – "אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום", ו"אימתי הן תמימות בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם" (וראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 98 ואילך). (27 ראה פ"י מתנות כהונה לוי"ק ר' שם: "בילקוט תהלים** הגי' כך (בזמן שישראל עושין) רצונו של מקום, בזמן שיש ישוע ושכני' ביניהם, והכי גרסינן בילקוט" (אלא שכותב שצ"ל בזמן שאין כו'). (28 הובא בראב"ן וראב"ה שם (אלא שמסיימים "וליתא, אלא הכי פירושא כו", כנ"ל ס"ב).

(29 ראה שו"ת הרדב"ז (סי' אלף שכז), בטעם שאין מברכים שהחיינו בספה"ע, כי ספירה היא הכנה לעצרת. ועד"ז באבודרהם סדר תפלות חול (שער ג'). מהר"ל סדר ברכת העומר. ועוד. – ויש דעות שאם לא ספרו ספה"ע אין מקריבין שתי הלחם (ראה שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סק"יט. ועוד). וראה לקמן הערה 47.

(30 מנחות טו, א ובתוד"ה זכר למקדש. בעל המאור, רא"ש ורי"ן סוף פסחים (ועוד – נסמנו בס' ספה"ע (להר"צ ש"י כהן) פ"א). וראה שו"ע אדה"ז אור"ח סתפ"ט ס"ב: "וכן עיקר".

(31 כידוע הרא"י מ"שעטנו" – ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. וש"נ.

(32 דוגמא לדבר: דרשת חז"ל (ערכין לא, א) בפ"י "שנה תמימה", "להביא את חודש העיבור" –

(*) בהערות ותיקונים דהר"ש באבער (1099סדר"כ שם) כותב שהמעתיקים לא הבינו כוונת המאמר "בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם", וכתבו במקום תיבות אלו "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום". אבל, סבא' זו – שהמעתיקים יעשו שינוי גדול כזה (בגלל אי' הנתנם) – תמוהה ביותר ומופרכת, כפשוטו.

(**) בהערות ותיקונים (לבאבער) שם: "מה שצ"יין ילקוט תהלים טעות הוא, כי לא נמצא המאמר הזה בילקוט תהלים". אבל, אין להוכיח מילקוט תהלים שלפנינו כיון שבו לא נמצא כל המאמר (לא רק הגירסא שמביא המ"ב), ועכצ"ל, שהיתה בידו גירסא כזו בילקוט תהלים (כמו בילקוט, שכותב "הכי גרסינן בילקוט", אף שבילקוט שלפנינו גירסא שונה). ועצ"ע ואכ"מ.

(א) כיון שה"תמימות" (לכל הפירושים) היא במצות ספירת העומר שע"י האדם ("וספרתם לכם גו' שבע שבתות תמימות") – צריך להבין תוכנה וענינה של השלימות דמצות ספירת העומר שנעשית עי"ז שהשבועות (שסופרים לעומר) הם (מא' בשבת עד שבת) כימי בראשית (פירוש הב'), אף שאין הדבר תלוי בהספירה דהאדם³⁵ אלא בקביעות הימים?

(ב) בפירוש הב' (תמימות כימי בראשית) והג' (תמימות שע"י הקרבת העומר) – צריך להבין: למה נאמרו בלשון סתום הדורש ביאור (ועד שנחלקו המפרשים בביאור הדברים) – "בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם", ו"בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" – ולא נאמרו בלשון ברור, "בזמן שפסח חל בשבת", ו"בזמן שמקריבין העומר"? שמקריבין העומר?

ו. ויש לבאר תחילה הגדר דמצות ספירת העומר – המציאות דספירת הימים (ובזה גופא – הספירה עצמה, והימים הנספרים), והמצוה דספירת הימים.

ובקהדמה:

נתבאר במק"א³⁶ שספירה³⁷ כשלעצמה (לולי המצוה) אינה מציאות (דבר בעל תוכן וחשיבות), והמצוה לספור עושה את הספירה למציאות, ע"ד "מצוותי אחשבי"³⁸.

(35) משא"כ התמימות שבזמן שביהמ"ק קיים – קשורה עם פעולת האדם בהקרבת העומר (ובמילא גם הספירה לעומר), כפשוט.

(36) ראה לקו"ש ח"א ע' 271 ואילך. ח"ח ע' 54 ואילך.

(37) כלומר: לא מספר, אלא ספירה, שעל ידה לא נתחדש מאומה, כיון שהמספר ישנו גם לולי הספירה.

(38) ביצה כז, ב (בפרשי' ד"ה חלה). בכורות י"ד, א. וראה אנציק' תלמודית מע' אסורו חשובו.

("תמימות שבתמימות") שאינה לעיכובא³³, ושייכת רק כשפסח חל בשבת³⁴ (ושניהם שייכים גם בזמן הזה).

ופירוש הג', תמימות שתלוי בהקרבת העומר (ושתי הלחם) – תכלית השלימות ד"תמימות", ששייכת בזמן שביהמ"ק קיים.

אבל, ביאור זה אינו מספיק, כי, החילוק שבין ג' הפירושים הוא לא רק באופן ומעלת ד"תמימות" (היינו, שלכל הפירושים ה"תמימות" הוא באותו הדבר, והחילוק הוא רק באופן ומעלת ה"תמימות"), שלימות ע"ד הרגיל, שלימות יתירה, ותכלית השלימות, אלא החילוק שביניהם הוא גם (ובעיקר) בגדר החיוב ד"תמימות":

בתמימות במנינם (פי' הא') – גדר ה"תמימות" הוא במעשה הספירה, שפעולת האדם בספירת ה"שבע שבתות" (מ"ט ימים) היא בשלימות מבלי להחסיר יום אחד;

בתמימות כימי בראשית (פי' הב') – גדר ה"תמימות" הוא (גם ובעיקר) בשבתות (שבועות) עצמם, שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת, כימי בראשית (דבר שאינו תלוי בספירת השבתות ע"י האדם);

ובתמימות בזמן שביהמ"ק קיים (פי' הג') – גדר ה"תמימות" אינו שייך למעשה הספירה (כבתמימות במנינם), ועאכ"כ שאינו שייך להשבועות עצמם (כבתמימות כימי בראשית), אלא להספירה לעומר דוקא?

ה. ונוסף לזה – דרוש ביאור גם בפרטי הפירושים:

שלימות יתירה, שהרי שנה פשוטה (שאין בה חודש העיבור) היא גם שנה שלימה (ראה גם אה"ת שם כרך ג' ע' תתעא).

(33) ולכן לא הובאה בתו"כ – מדרש הלכה.

(34) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 145.

ועד"ז בקטן שהגדיל – דאף שגם בקטנותו קיים מצות ספה"ע מדרבנן (מדין חינוך), ו"מצוותי" (גם מדרבנן) אחשבי" למציאות דספירת ימים, מ"מ, כיון שהחיובים דרבנן (לכמה דעות⁴¹) אינם אלא על ה"גברא", ולא על ה"פצא", יש מקום לומר שחיוב הספירה (מצוה) מדרבנן לא אחשבי" לספירת הימים בנוגע לחיובים מן התורה⁴², ולא יוכל לברך בברכה⁴³, כיון שביחס להחיוב שנתחדש כשהגדיל, לא קיימת מציאות של ספירת ימים לפנ"ז⁴⁴.

ויש להוסיף, שנפק"מ גם בנוגע לגדולים – כשיבוא משיח צדקנו (ש"אחכה לו בכל יום שיבוא"⁴⁵) באמצע ימי הספירה, ויבנה ביהמ"ק

ונפק"מ לדינא³⁹ – בעבד שנשתחרר וקטן שהגדיל באמצע ימי הספירה: ובהקדם – שההכרח דתמימות במנינם, שאם שכח לספור לילה א' אינו יכול להמשיך ולספור בברכה, הוא (בעיקר) לפי שהחסרון דספירת לילה א' הוא חסרון בהמציאות (לא רק מצד הדין וההלכה בתורה) דספירת הימים הבאים, ולדוגמא: מי ששכח ולא ספר בליל ט', אינו יכול לספור למחרתו "היום עשרה ימים לעומר", כיון שלא קיימת מציאות של ספירת יום עשירי אם לא קדמה המציאות דספירת ט' ימים לפניו⁴⁰.

ועפ"ז יש מקום לומר שעבד שנשתחרר באמצע ימי הספירה אינו יכול לספור בברכה (אף שספר כל הימים שלפנ"ז), דכיון שמציאות הספירה אינה אלא מצד המצוה, הרי הספירה שספר לפניו (שאינה ציווי התורה) אינה מציאות כלל, ואיך יברך ויספור "היום עשרה ימים לעומר" כשלא היתה מציאות של ספירת ט' ימים לפניו⁴¹.

(39) כלשון הרגיל בש"ס: "מאי בנייהו".

(40) כלומר: החסרון דיום התשיעי אינו גורע מאומה בספירת שמונת הימים שלפנ"ז שבהם קיים מצות ספה"ע ("לפי שכל לילה היא מצוה בפני עצמה"*) – שו"ע אדה"ז שבהערה 9. וראה גם שבלי הלקט סרל"ד (בהגה"ה מכת"י). פרמ"ג (א"א) לשו"ע א"ח סתפ"ט סק"ג, כי אם בנוגע להימים שלאח"ז, שבהעדר ספירת יום התשיעי אינו יכול להמשיך ולספור "עשרה ימים".

ועפ"ז מוכן הטעם שמברכים על ספה"ע בכל לילה (לפי שכל לילה היא מצוה בפני עצמה), אף שיתכן שיחסיר בספירת הימים שלאח"ז** (כיון שאין זה גורע בספירת הימים שלפנ"ז, כנ"ל).

(* משא"כ להדעות שכל מ"ט הימים הם מצוה אחת (ראה חינוך מצוה שו. בי"ח לטאר"ח סתפ"ט. ועוד).

** דלא כבספירת זבה שאין מברכים בגלל החשש שמא תסתור ראייתה (ראה תוד"ה וספרתם שבהערה 3. תוד"ה וספרה – כתובות עב, א. וראה חק יעקב אר"ח שם טק"ו. ועוד).

(41) ראה שו"ת צעפ"נ (ירושלים תשכ"ה) סל"ג ובהנסמן במפענח צפונות קונטרס "מאה סברות" בתחלתו. אתון דאורייתא כלל יו"ד. וראה תניא פ"ח. – נתבאר בארוכה בביחות אחש"פ והתועדויות שלאח"ז תשל"ו.

(42) ונפק"מ גם בזמן הזה שמצות ספה"ע (גם בגדולים) אינה אלא מדרבנן (נסמן לעיל הערה 30) – דכיון שבדרבנן גופא יש חילוק בין חד דרבנן לתרי דרבנן (ראה תוד"ה ור"י – מגילה יט, ב. ועוד), יש לומר, שספירת הימים מצד תרי דרבנן (חינוך למצוה שחיובה מדרבנן) אינה נחשבת למציאות בנוגע לחד דרבנן (ספה"ע בגדולים).

(43) אף שבקטנותו ספר בברכה מדרבנן.

(44) במנחת חינוך (מצוה שו) מביא החקירה בעבד שנשתחרר וקטן שהגדיל בנוגע לחיוב ופטור ("מי נימא דבחיוב ופטור תליא מילתא, וכיון שהי פטור אף שמנה מ"מ כיון שמצוה א' היא ומקודם לא נתחייב גם עתה אינו חייב .. או דלמא כיון שמנה אף שהי פטור מ"מ לא בטל החשבון כו"), ומסיק, שכיון ש"המחוייב מדרבנן מוציא החיוב מה"ת .. בקטן שנתגדל דכ"פ הגיע לחינוך קודם, בודאי מועיל או הזמן שמחוייב מדרבנן להיות חייב אח"כ מה"ת, ואין החשבון בטל". אבל, החקירה שבפנים אינה בנוגע לחיוב ופטור, אלא בנוגע להמציאות דספירת הימים (שלכן גם להדעה שהספירה דכל יום היא מצוה בפ"ע צ"ל המציאות דספירת הימים שלפנ"ז), ולכן השאלה היא גם בקטן שהגדיל שספר מצד החיוב דחינוך.

(45) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקו"ש ח"כ ע' 394.

להמציאות דספירת הימים מצד החיוב מדרבנן בזמן הזה (לרוב הדעות שספה"ע בזמן הזה היא מדרבנן³⁰).

אבל, יותר נראה לומר, שהפירוש ד"מצוותי אחשבי" (ובנדור"ד, שהמצוה עושה הספירה למציאות חשובה⁴⁹) הוא, שציווי התורה ע"ד ספירת הימים עושה הספירה למציאות בעולם גם אצל זה שאינו מצווה לספור (כדלקמן).

ועפ"ז י"ל שכל מי שנתחייב בספה"ע באמצע ימי הספירה יכול לספור בברכה, כי ספירת הימים שספר לפני זמן החיוב, אף שאינה מצוה, ה"ה מציאות בעולם (כיון שיש ציווי בתורה ע"ד ספירת הימים), ולכן יכול שפיר לברך ולספור "היום עשרה ימים לעומר", כי המציאות דספירת תשעה ימים (אף שאינה ספירה של מצוה), מאפשרת קיום המצוה דספירת העומר מיום העשירי ואילך⁵⁰.

ז. וביאור הענין:

מצוה (לא רק קיומה בפועל, אלא גם

49) נוסף לכך שהספירה כשלעצמה היא מציאות של דיבור בה"א מוצאות הפה, ועד שעקימת שפתיו היו מעשה (סנהדרין סה, א).
50) ושאינו גר שנתגיייר – דכיון ש"כקטן שנוולד דמי" (יבמות כב, א. וש"נ), הרי המציאות דספירת הימים שלפנ"ז היא כמו ספירה של אדם אחר* (אבל המציאות דספירת הימים כשלעצמה, היתה יכולה להחשב להמציאות דיום העשירי, אף שלא היתה שייכת ל(מציאות ד)מצוה כלל).

באמצע ימי הספירה. להדעות שגם בזה"ז ספה"ע היא מדאורייתא (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ז. ועוד).

* (זה ש"היו לו בניס בהיותו עכו"ם ונתגיייר קיים פרי' ורבי", "אע"ג דלענין כמה דברים אמרינן גר שנתגיייר כקטן שנוולד דמי" – "כיון דבנכריותו קיים דזרעו מיוחס אחריו באותה שנה מיפטר נמי כשנתגיייר" (תוד"ה ר"י יבמות סב, א). כלומר. למציאותו החזשה ע"פ תורה ("כקטן שנוולד") מצטרפת רק **מציאות תורנית** קודמת (שגם בנכריותו דזרעו מיוחס אחריו **מדיון תורה**). אבל מציאות סתם (ספירת הימים שאינה שייכת כלל למצוה ספה"ע) אינה מצטרפת (ואינה שייכת) למציאותו החזשה לאחרי הגיור. ועצ"ע.

ונקיים מצות ספה"ע כתיקונה⁴⁶, מן התורה⁴⁷, האם יוכל להיות ההמשך דספה"ע (בברכה⁴⁸) מן התורה בהמשך

46) שו"ע אדה"ז אר"ח סתפ"ט סי"א (מתוס') מגילה כ, סע"ב.

47) ראה גם השקו"ט בזה בתשובה שבסו"ס נמוקי אור"ח (להרה"צ כו' ממוקאטש), וש"נ. – ושם מסיק שהספירה תהי' דאורייתא.

[ואף שבשנה זו לא הקריבו העומר בט"ז בניסן – משמע מדרביו, ספה"ע תלוי' גם בהקרכת שתי הלחם בשבועות (וכמפורש בסי' שנסמנו לעיל הערה 29. וראה גם סי' המכריע סי' יח. ועוד), וכיון שנבנה המקדש צ"ל ספירה לפני הקרכת שתי הלחם בחג השבועות.

ואולי י"ל, שלאחרי שיבנה ביהמ"ק יחשב ההמשך ספה"ע גם "מיום הביאכם את עומר התנופה" (אף שבפועל לא הקריבו העומר) – דחשיב כמו שלא הקריבו העומר בפועל (מאיזה סיבה שתהי') בזמן שביהמ"ק קיים, שגם אז בודאי מקיימים מצות ספירת העומר "מיום הביאכם את עומר התנופה" (מזמן ההבאה, ולא מההבאה בפועל), כיון שישנו ביהמ"ק שבו יכולים להביא העומר, ועד"ז בנדור"ד, שלאחרי שנבנה ביהמ"ק חשיב (מכאן ולהבא) "מיום הביאכם את עומר התנופה". ועצ"ע ואכ"מ.]

48) ושקו"ט נוספת בנוגע להברכה (גם אם ספירת הימים היא מציאות לולי המצוה) – דכיון שהברכה קשורה במיוחד עם עניני כוונות [החל מהכוונה הכללית ד"דע לפני אתה עומר", והכוונה הפרטית דלילה זה*] והמשכות (ברכה מלשון המשכה) שכל מציאותם אינה אלא מצד המצוה, יש לחקור כיצד יוכלו להיות הכוונות וההמשכות שעי' הברכה** על מצוה מן התורה בימים שלאח"ז ללא הקדמת הכוונות וההמשכות בימים שלפנ"ז, דכיון שלא היו אלא מדרבנן, יש מקום לומר שאינם חשובים למציאות לגבי כוונות והמשכות שעי' הברכה על מצוה מן התורה***.

* כמ"ש רבינו הזקן בסידורו – השהו לכל נפש – "וכוין לספירה של אותו הלילה ולתיבה אחת של "אנא בכח" ותיבה אחת של ממזר "אלקים יחוננו" ואות א' מפסוק ישמחו". ועוד.

** אבל בנוגע לכוונת המצוה (שמכוין לצאת י"ח מצות ספה"ע) – יכול לכוין לצאת י"ח המצוה כמות שהיא, מדרבנן או מן התורה (ויש שהעירו על הנוסח בכמה סידורים "הניי מוכן ומוזמן לקיים מצוה עשה" – שכיון שבזמן הזה אינה אלא מדרבנן, לא יאמרו "מצוה עשה" (דמשמע מצוה מן התורה), אלא "מצוה ספירת העומר" סתם (ראה הנסמך בסי' ספה"ע הנ"ל ע' קפ"קפא)).

*** וע' ושאלה זו היא גם בזה"ז, בקטן שנתגדל

תקיים בה מצות הספירה (שיספרם מי שאינו ברחיובא).

ו"ל דוגמא לדבר ב"מספר" 54 – "שור או כבש או עז כי יולד והי' שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה" 55 – שעצם העובדה שהתורה מתייחסת למספר הימים דהשור, עושה את מספר הימים דהשור למציאות חשובה בעולם, גם כשאין הדבר נוגע להקרבתו לקרבן, בשור של גוי (גם אם לא ימכרו לישראל), וכיו"ב].

ח. ונמצא, שבמצות ספירת העומר ישנם ג' ענינים:

א) המציאות דספירת הימים – מציאות בעולם שנעשית מצד הציווי דספירת הימים (משא"כ לולי הציווי אין הספירה נחשבת למציאות).

ב) מציאות חשובה דספירת הימים – לא סתם מציאות בעולם, אלא הפצא שהתורה מתייחסת אליו (כבכל המצוות שמציאות החפצא שלהן נעשית מציאות המוכרחת מצד ציווי התורה)⁵⁶.

ובפרטיות יותר: הספירה – כל מציאותה היא מצד הציווי (שלולי הציווי אינה מציאות כלל), והימים – הם מציאות גם בלאה"כ, וע"י הציווי

הציווי (שלעצמו) – מכריחה מציאות של חפצא (ולדוגמא: "מצות תאכלו" 51 – בהכרח שיש בעולם חפצא של "מצות"), ולא רק חפצא סתם, אלא חפצא בעלת חשיבות – שאינו סתם חפצא שנמצא בעולם, אלא חפצא שמציאותו מוכרחת מצד ציווי התורה, חפצא שהתורה מתייחסת אליו [ובעומק יותר: חפצא שנחשב ל"מציאות" גם בעולמו של המצווה, משא"כ לולי הציווי, אין חשיבות למציאות הנבראים ביחס למציאות הבורא]⁵², גם אם בפועל לא תתקיים המצוה בהחפצא.

כלומר: נוסף לכך שקיום המצוה משנה החפצא שבעולם להיות חפצא דקדושה⁵³, הרי, ציווי התורה כשלעצמו (גם לולי קיום המצוה) עושה החפצא שבעולם למציאות חשובה (לגבי עניני העולם סתם), גם אם לא תתקיים בו המצוה, שלא יהי' חפצא דקדושה, אלא חפצא בעולם.

ועד"ז י"ל בנוגע ל"ספירה" שכל מציאותה (לא רק חשיבות יתירה במציאות שישנה בלאה"כ, כבשאר מצוות התורה) נעשית מצד המצוה, היינו, שציווי התורה ע"ד ספירת הימים עושה ספירת הימים (לכל לראש) למציאות בכלל (שהרי ספירה כשלעצמה אינה מציאות), ועד למציאות בעלת חשיבות יתירה שהתורה מתייחסת אלי' (מציאות גם בעולמו של המצווה) – שהמציאות דספירת הימים (שנעשית ע"י ציווי התורה) קיימת גם אם לא

(51) בא יב, טו.

(52) ודוגמתו בה"גברא" – שהציווי אליו עושה אותו למציאות בעולמו של המצווה, משא"כ לולי הציווי, במכ"ש וק"ו מרחוק הערך דאיש פשוט לגבי חכם גדול, שאינו נחשב בעיניו למציאות, אא"כ מצווה לעשות דבר עבורו (ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 30 ואל"ך. ושי"ן).

(53) ראה לקו"ש ח"ט ע' 212 ואל"ך. ושי"ן.

(54) ועד"ז בנוגע ל"ספירה", אלא שב"מספר" מדובר בנוגע לחשיבות דהמציאות (כדלקמן בפנים), להיותו מציאות בלאה"כ, וב"ספירה" מדובר בנוגע להמציאות עצמה.

(55) אמור כב, כו. – ולהעיר, שפסוק זה הוא ההקדמה לפרשת המועדים שקורין (גם) ביום שני דפסח, יום ראשון דספ"ה ע ("בשני אית לן למקרי שור או כבש, משום דכתיב ב' וספרתם לכם, ובשני מתחילין לספור את העומר" – תו"ט מגילה פ"ג מ"ה).

(56) וההידוש במצות ספירת העומר – בענין הא' – שכל מציאות הספירה (מציאות סתם, לא רק חשיבות יתירה במציאות שישנה בלאה"כ, שמציאות זו היא גם מציאות שמוכרחת מצד ציווי התורה) היא מצד המצוה, כדלקמן בפנים.

ומאריכות הלשון "מפני התורה נבראו שמים וארץ.. כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה וגו'", משמע, שההכנה לקבלת התורה ע"י ספירת העומר היא לא רק בנוגע להגברא (בנ"י), "שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה.. להראות בנפשנו החפץ הגדול כו'", אלא גם בנוגע להחפצא דהעולם שבו מקיימים התורה, שמציאות העולם אינה אלא התורה, "מפני התורה נבראו שמים וארץ"⁶⁰ – שגם ענין זה מודגש במצות ספירת העומר.

וע"פ הנ"ל – יש לומר הביאור בזה:

יחודה של מצות ספירת העומר משאר מצוות התורה – בשמים: (א) המצוה עושה החפצא דספירת הימים למציאות, היינו, שפעולת המצוה היא לא רק הוספת חשיבות יתירה בחפצא שישנו בעולם לפני"ז, אלא בעצם מציאותו, שהמצוה יוצרת מציאות החפצא בעולם, (ב) המצוה היא בהזמן עצמו – ספירת (הימים והשבועות)⁶¹

(60) ועפ"י מובן הטעם שהחינוך מדגיש ומוסיף גם "שמים וארץ", אף שתוכן הביאור הוא בנוגע לישראל.

(61) ושאי ספירת זכה – שאף שנאמר (מצרוע טו, כח) "וספרה לה שבועת ימים*", "אינו מהענין הזה (דספה"ע), אלא לומר שלא ישכחוהו" (רמב"ן ובחיי אמור כג, טו), "אינו אלא השגחה בימים", "שיתנו לב על הימים, ולא שיתחייבו למנותם כפה ולברך על מנינם" (חינוך מצוה של), "ימים אלו נספרין

במדבר שלא הקריבו העומר (ראה אה"ח אמור כג, טו. הנסמן בס' ספה"ע הנ"ל ע' ביח). ואכ"מ.

(* להעיר ההמבואר בזהר (ח"ג צו. טע"א ואילך) ש"וספרתם לכם גו' שבע שבתות" הוא ע"ד ובדוגמת ספירת ז' ימים דטהרת אשה לבעלה, הטהרה דכנסי"י להקב"ה כהכנה להנישואין דמתן תורה. וראה אה"ת אמור ע' קסט ואילך.

(**) משא"כ להדעות שאי אפשר לברך על ספירת זכה שמא תראה ותסתור ספירתה (ושאי ספה"ע, שכל יום הוא מצוה בפ"ע, כ"ל הערה 40 ובשו"ת 4).

לספור הימים נעשים הימים מציאות חשובה (נוסף על מציאותם בעולם שקיימת בלאה"כ) – חפצא שמוכרחת מצד ציווי התורה].

ג) ולאח"ז באה המצוה דספירת העומר (קיומה בפועל) – לא רק מציאות בעולם סתם, ולא רק מציאות שמוכרחת מצד ציווי התורה, אלא מצוה ממש – שספירת הימים [הן הספירה (הפעולה), והן הימים (הנפעל)] נעשית חפצא של קדושה.

ט. עפ"י יש לבאר גם תוכן מצות ספירת העומר:

מצות ספירת העומר היא הכנה והכשרה לחג השבועות, "זמן מתן תורתנו", כמ"ש החינוך⁵⁷ "משרשי המצוה.. לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמ"ש⁵⁸ אם לא בריתי יומם ולילה וגו', והוא העיקר והסיבה שנאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה.. נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד.. וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו.. כי המנין מראה באדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא"⁵⁹.

(57) מצוה שו. וראה גם מו"נ ח"ג פמ"ג.

(58) ירמ' לג, כה.

(59) ומקור הדברים במדרש (הגדה"ה) – הובא בעיטור (שבהערה 13). ר"ן (שבהערה 30). ועוד – "בשעה שאמר להן משה רבינו ע"ה תעבדו את האלקים על ההר הזה, אמרו לו ישראל, משה רבינו, אימתי עבדו זו, אמר להם לסוף חמישים יום, והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו, מכאן קבעו חכמים לספירת העומר".*

(* בעיטור ובר"ן שם: "ביזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר. אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה כמו שמונו ישראל באותו זמן". ומלשון החינוך (והרמב"ם בספרו מו"נ) משמע שטעם זה הוא "משרשי המצוה" מן התורה (ולהעיר מהשק"ט בנוגע לספה"ע

בוקר יום הששי, ה' יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו" (הששי משמע הששי המיוחד .. ששי בסיון שניתנה בו תורה⁶⁵), היינו, שקבלת התורה ("ישראל מקבלים התורה") עושה המציאות ד"מעשה בראשית", ועז"נ⁶⁶ "ארץ יראה ושקטה", "בתחילה יראה ולבסוף שקטה".

ב) ובהמצוה שהיא בהזמן עצמו (ספירת הזמן) – כיון שזמן הוא (לא) חפצא פרטי בעולם, אלא) גדר העולם, כידוע שבריאת הזמן (שגם הוא "נברא"⁶⁷) היתה ביחד עם (וחלק מ)בריאת העולם, כמו המקום, כי גדר העולם הוא מקום וזמן⁶⁸, נמצא, שפעולת המצוה דספירת הזמן⁶⁹ היא (לא) בנוגע לחפצא פרטי שבעולם, אלא) בנוגע לגדר העולם (מציאות הזמן);

וזהו ההכנה וההכשרה וההתנתכות להפעולה דשאר המצוות – שהפעולה דכל מצוה בהחפצא הפרטי שבעולם השייך למצוה זו היא לאחרי ובהמשך להפעולה בגדר העולם (זמן) ע"י המצוה דספירת העומר.

ולילה, והיינו תורה, דכתיב והגית בו יומם ולילה, וכתיב אלה דברי הברית – פרש"י חוקות שמים וארץ לא שמת" (מלכתחילה).

64) בראשית א, לא.

65) פרש"י שם.

66) תהלים עז, ט.

67) ראה מר"ג ח"ב פ"ל. הנסמן בלקו"ש ח"י ס"ע 176.

68) ראה שעהיוה"א פ"ז. לקו"ת בחוקותי מא,

ב. ברכה צח, א. ובכ"מ. – וראה לקו"ש הכ"ז ע' 61 ואילך.

69) הן עשיית החפצא למציאות בעולם – ע"י הציווי, והן עשיית החפצא שבעולם לחפצא דקדושה – ע"י קיום המצוה.

הזמן (משא"כ בשאר המצוות – גם במצוות שהזמן גרמא, הזמן רק גורם חיוב המצוה, אבל המצוה עצמה היא פעולה בדבר אחר (אכילת מצה, ישיבה בסוכה, וכיו"ב) שנעשית בזמן זה)⁶².

ויש לומר, שבב' ענינים אלו מודגשת כללות הפעולה דמתן תורה:

א) במציאות החפצא (דספירת הזמן) בעולם שנעשית ע"י המצוה – מודגש שמציאות החפצא בעולם אינה אלא מצד (בשביל) התורה, שהרי לולי הציווי אין מציאות של ספירה;

וזהו ההכנה להפעולה דמתן-תורה בהחפצא דכללות העולם – שיהי' ניכר שכל מציאותו אינה אלא "בשביל התורה", ובלשון הגמרא בסוגיא דמתן-תורה⁶³: "מאי דכתיב⁶⁴ ויהי ערב ויהי

(מיוחדים משאר הימים) במה שהם טהורים ומכוונים מזולתם, אבל השבע שבתות, מה ענין ספירתם מכוון שיהא נשתנה מזולתו אם לא דזה הוי ספירה ממש כו" (משך חכמה פ' אמור ד"ה תספרו חמישים יום), כלומר, יחרום של ימים אלו משאר ימים אינו אלא בספירתם בלבד.

62) ו"ל שהחידוש שבמצות ספירת העומר (במציאות הספירה, ובקיומה בהזמן) הוא גם לגבי מצות ספירת מ"ט שנים ד' שמיטות לקדש יובל ("כמו שימנה כל איש ואיש ממנו ימי העומר"), מ"ט ימים ד' שבועות (סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קמ. חינוך שם)) – כי, הספירה דשמיטה ויובל היא בכל משך הזמן, וכיון שישנו המנין דכללות המשך הזמן (מבריאת העולם עד סוף כל הדורות), הרי החידוש בהספירה דשמיטה ויובל אינו אלא בתוכן המנין (מנין מיוחד לשמיטה ויובל), משא"כ בספיה"ע החידוש הוא בהמנין עצמו, שמכל ימי השנה מונים מ"ט ימים (ד' שבועות) בלבד, שיחרום משאר הימים אינו אלא בספירתם בלבד.

63) שבת פסח, א. וראה גם ע"ז ג, א. ושם (בהתחלת הענין) מובא גם הפסוק "אם לא בריתי יומם ולילה (ברייתו שכתבתי שתהא נוהגת יומם

* ולהעיר תתוס' שבשוה"ג להערה 40: "ושמא ב"ד סופרין ומברכין כמו שאנו מברכין על ספירת העומר". וראה גם פ"י הראב"ד ור"ש משא"נ לתו"כ בהר כה, ח. רמב"ן אמור כג, טו.

ג) והחפצא דקדושה – כיון שנעשית ע"י קיום המצוה בפועל (דלא כמציאות הספירה, ומציאות חשובה דהימים, שנעשים מצד הציווי עצמו, גם לולי הקיום בפועל), ה"ז תלוי בקיום המצוה כתיקונה. וענין זה מודגש בהפירוש דתמימות שע"י הקרבת העומר בזמן שביהמ"ק קיים (כנ"ל ס"ג) – כיון שקיום המצוה כתיקונה תלוי בהקרבת העומר בביהמ"ק.

יא. עפ"ז מתורצות גם השאלות האמורות לעיל (ס"ד-ה) בנוגע לג' הפירושים בתמימות:

ג' הפירושים בתמימות הם (לא גדרים שונים, כי אם) גדר וענין אחד – שלימות (תמימות) בהכשרת העולם למתן-תורה ע"י המצוה דספירת הזמן (גדר העולם), אלא שבענין זה ישנם ג' שלבים (פירושים): ב' שלבים ע"י הציווי עצמו (לפני קיום המצוה) – שהציווי עושה (א) מציאות הספירה, (ב) חשיבות יתירה בהימים הנספרים⁷², ושלב נוסף (העיקרי) ע"י קיום המצוה – שגדר העולם נעשה חפצא דקדושה. ועפ"ז מובן תוכן השלימות במצות ספירת העומר כשהשבועות הם תמימות כימי בראשית – דאף שעיקר המצוה דספירת העומר היא ספירת האדם, מ"מ, כיון שתוכן המצוה דהמשכת קדושה בספירת הזמן היא בנוגע לגדר העולם (זמן), ה"ז בשלימות יתירה כשהמציאות דספירת הזמן ע"י האדם מתאימה לספירת הזמן גם מצד גדר העולם, תמימות כימי בראשית.

י. ויש לומר, שג' הענינים שבמצות ספירת העומר [מציאות הספירה שנעשית ע"י הציווי, מציאות חשובה (ד) הספירה (וד) הימים בהוספה על המציאות שישנה לפניו, וחפצא דקדושה (כנ"ל ס"ח)], שהם ג' שלבים בפעולת המצוה בגדר העולם כהכנה למתן תורה (כנ"ל ס"ט)] – מתאימים לג' הפירושים-ענינים ד"תמימות" שבמצות ספירת העומר:

א) המציאות דספירת הימים (שמצ"ע אינה מציאות, ונעשית ע"י המצוה – מודגשת בהפירוש דתמימות במנינם (כנ"ל ס"א) – שהשלימות היא (רק) בהספירה שע"י האדם, גם כשאינה מתאימה למנין ימי השבוע, מא' בשבת עד שבת, מציאות דספירת ימים שאינה אלא מצד המצוה.

ב) החשיבות היתירה שמוסיפה המצוה בהמציאות שישנה לפניו, שהיא (בעיקר⁷⁰) בהימים הנספרים (שמציאות הימים ישנה גם לולי הציווי, וע"י הציווי לספור הימים, נעשים מציאות חשובה) – מודגשת (בעיקר) בהפירוש תמימות כימי בראשית (כנ"ל ס"ב) – כשהספירה דהאדם (שמצ"ע אינה מציאות) מתאימה להספירה שמצד הבריא, ספירת שבעה שבועות⁷¹ שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת, כימי בראשית, כיון שספירת ימי בראשית היא מציאות שקיימת גם לולי המצוה דספירת העומר, וע"י המצוה דספירת העומר נעשית בה חשיבות יתירה.

72) ויש בזה מה שאין בזה: במציאות הספירה שנעשית ע"י הציווי מודגשת יותר הפעולה דציווי התורה (מלמעלה למטה) – שלולי ציווי התורה אין מציאות דספירת הימים; ובהחשיבות היתירה דהימים ע"י הציווי מודגש יותר שציווי התורה חודר בגדרי העולם (מלמטה למעלה) – שמציאות שקיימת בלאה"כ משתנה ונעשית מציאות חשובה שמוכרחת מצד ציווי התורה.

70) וי"ל ששייך גם בהספירה – דאף שע"י הציווי נעשית הספירה למציאות, כיון שהספירה מצ"ע אינה מציאות, הרי, ביחד עם זה (ולאח"ז) נעשית גם מציאות חשובה שמוכרחת מצד ציווי התורה (כנ"ל ס"ז).

71) כלומר, ספירת חלק מסויים בזמן (ולא ספירת כללות הזמן, ככיוול, כנ"ל הערה 62), באופן המתאים גם לספירת ימי בראשית.

השלימות⁷⁴ (כמפורש בקרא⁷⁵ "אם בחוקתי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו", ומבואר בריבוי מאמרי חז"ל⁷⁶), ובמילא, גם ספירת הזמן (גדר העולם) היא בתכלית השלימות, ואז נעשית גם המשכת הקדושה שע"י המצוה (חפצא דקדושה) בתכלית השלימות⁷⁷.

יב. ויה"ר שתקויים התפלה שמתפללים מיד לאחר ספה"ע: "הרחמן הוא יחזיר לנו את עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו" – "לפי שעששו אין אנו סופרין אלא זכר למקדש .. לפיכך מתפללין שיבנה בית המקדש ונקיים המצוה כתיקונה"⁴⁶.

וע"פ האמור שספירת הימים היא מציאות בעולם גם כשאין מצוה לספור הימים⁷⁸ – "נקיים המצוה כתיקונה" גם כשמישיח צדקנו יבוא באמצע ימי הספירה (ועכ"פ לפני יום האחרון דספה"ע), כיון שהמציאות דספירת הימים שלפנ"ז, מאפשרת המשך וגמר ספירת הימים באופן שמקיימים מצות ספירת העומר כתיקונה, מן התורה⁷⁹.

(75) ר"פ בחוקותי.

(76) ולדוגמא: "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום וישראל שרויין על אדמתם גשמים יורדין מאוצר טוב" (ב"ב כה, ב). וראה תו"כ ופרש"י עה"פ: "אילני סרק עתידין לעשות פירות". ועוד.

(77) להעיר, שלעתיד לבוא תהי' הקרבת הקרבנות בשלימות נעלית יותר מאשר בזמן שביהמ"ק הי' קיים – "כמצות רצונך" – כיון שכל עניני העולם שמהם מביאים הקרבנות* (ובנוד"ד – הקרבת העומר) בתכלית השלימות (ראה תו"ח ר"פ ויחי. ובכ"מ).

(78) להעיר מלשון אדה"ז שם: "עששו אין אנו סופרין אלא זכר למקדש ואין בספירה זו עשיית מצוה כלל, שהמצוה הוא לספור לעומר כו".

(79) להעיר מלשון אדה"ז בהתחלת הסימן:

(* ובפרטיות – כל ד' הסוגים דדומם צומח חי ומדבר, שהרי, נוסף על הקרבנות עצמם שבאים מן החי והצומח, מקריבים גם מלח, דומם, והאדם (ה"גברא" המקריב, מדבר.

ובביאור דיוק לשון המדרש (בפירוש הב' והג') "אימתי הן תמימות בזמן שאין ישוע ושכני' בנייהם" (ולא בזמן שפסח חל בשבת), ו"אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" (ולא בזמן שמקריבין העומר) – יש לומר, שבלשון זה מרומז הקשר והשייכות שבין הפירושים דתמימות, שבכל א' מב' הפירושים מרומז גם הפי' השני:

הטעם שהפירוש דתמימות כימי בראשית, כשפסח חל בשבת (פי' הב'), נאמר ברמז וסימן בהלשון "בזמן שאין ישוע ושכני' בנייהם" – יש לומר, שבזה מרומזת גם התמימות שבזמן שביהמ"ק קיים (פי' הג') – שהמשמרות דישוע ושכני' לא נכנסים לעבודה בין פסח לעצרת, אלא משמרות אחרות עובדים בביהמ"ק, היינו, שמדובר בזמן שביהמ"ק קיים, שאז מקיימים המצוה כתיקונה.

והטעם שהפירוש דתמימות שע"י הקרבת העומר (בזמן שביהמ"ק קיים) נאמר בלשון "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" – יש לומר, שבזה מרומזת גם התמימות שבספירת הזמן, גדר העולם (מתאים לפי' הב' דתמימות כימי בראשית) – כיון שהפעולה ד"עושין רצונו של מקום" פועלת גם במציאות העולם⁷³ שנעשית בתכלית

(73) ויומתק יותר ע"פ דיוק הלשון "עושין רצונו של מקום" – שהקב"ה נקרא בשם "מקום", ע"ש ש"הוא מקומו של עולם" (ב"ר פס"ח, טו. וש"נ) – שבו מודגש ענין המקום, גדר העולם.

(74) להעיר, שגם הפירוש "אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" הוא בהמשך להתחלת המאמר: "שבעות חוקות קציר ישמר לנו (ירמי' ה, כד. וראה פרש"י ורד"ק עה"פ), ישמור לנו מרוחות רעות ומטללין רעים, ואימתי באלו שבע שבועות שבין פסח לעצרת" – "דורש תמימות בלא חסרון השיך לעניני תבואה" (מ"כ שם), היינו, שהפירוש ד"תמימות" הוא בנוגע לשלימות העולם.

ואז תהי' השלימות ד"תמימות" שלימות משולשת⁸⁰ (שמודגשת גם בכל ג' הפירושים האמורים: תמימות במנינם, תמימות כימי בראשית, ותמימות שע"י הקרבת העומר – בהקביעות דכללות השנה⁸¹), בגאולה השלישית ובביהמ"ק השלישי, "במהרה בימינו אמן סלה"⁸².

80) להעיר מהדגשת מספר שלש בעניני העומר – ש"קוצרין שלש סאין שעורין בשלשה אנשים ובשלש קופות ובשלשה מגלות. . אומר להם הקוצר . . שלש פעמים על כל דבר ודבר" (רמב"ם שם הי"א – ממנחות סג, ב. סה, א).

81) שהתחלת השנה בג' ימים רצופים דקדושת יו"ט ושבת, ובחול"ל גם בסוכות ושמע"צ ושמיח"ת – ג"פ ג' ימים רצופים.

ולהעיר, שגם ב' הימים דר"ח אייר – החודש שכל הימים שבו הם ימי ספירת העומר – הם בהמשך ליום השבת (ערב ר"ח), ג' ימים רצופים; וגם ב' הימים דחג השבועות (בחול"ל) – יום החמישים לאחרי ובהמשך למ"ט הימים דספה"ע – הם בהמשך ליום השבת, ג' ימים רצופים. 82) נוסח "הרחמן" שאומרים אחרי הספירה.

"מצוה עשה מן התורה כו"**, אף שבהמשך הסימן מסיק שהעיקר כהדעות שספה"ע בזמן הזה היא מדרבנן. – ואולי י"ל, שבוה נרמז, שגם לאחרי התחלת ספה"ע מדרבנן (בזמן הזה), יתכן (ולכאורה דוחק גדול לומר כן) שהמשכה וסיומה יהי' "מן התורה" – כשתתקיים התפלה שמתפללים לאחרי הספירה (שכבר התחילו הספירה מדרבנן) ש"יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה", ו"נקיים (המשך) המצוה (באותה שנה) מן התורה".

(* ומודגש יותר בהשינוי מלשון הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ב) שכותב (רק) "מצות עשה לספור", אף שס"ל שספה"ע היא מדאורייתא גם בזמן הזה (כנ"ל בשוה"ג להערה 84).